

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

УДК 821.161.3-2.09

Барычэўская Т.Г., к. філал. н.
(г. Мінск, Беларусь)
МДЛУ

дацэнт кафедры тэорыі і практыкі нямецкай мовы

Barycheuskaya T.G., Cand. Sc. (Philology)
(Minsk, Belarus)
MSLU

Associate professor of the Department
of Theory and Practice of German
e-mail: tatsiana.syrayezhka@gmail.com

ГЕРМЕНЕЎТЫЧНАЯ П'ЕСА Ў ТВОРЧАСЦІ СЯРГЕЯ КАВАЛЁВА

У артыкуле разглядаецца эксперыментальны падыход прадстаўніка сучаснай беларускай драматургіі Сяргея Кавалёва да постмадэрнісцкага жанру рымейка.

Ключавыя словы: драматургія; постмадэрнісцкі; эксперымент; класіка; рымейк; герменеўтычны.

HERMENEUTIC DRAMA IN THE WORK OF SERGEI KOVALEV

This article examines the experimental approach of the representative of modern Belarusian drama, Sergei Kovalev, to the postmodern genre of the remake.

Key words: drama; postmodern; experiment; classic; remake; hermeneutic.

Калі супаставіць праявы постмадэрнісцкага мыслення ў беларускай драматургіі апошніх дзесяцігоддзяў з асноўнымі характарыстыкамі заходнееўрапейскага і амерыканскага постмадэрнісцкага дыскурсаў, якія асабліва выразна акрэсленыя ў творах М. Хайдэгера і Ж. Дэрыда, то на першы план выходзіць той факт, што беларускія тэатральныя крытыкі і драматургі таксама вымушаныя сёння выступаць адначасова як філосафы, гісторыкі і тэарэтыкі мастацтва. У тэатральным свеце шырока распаўсюджана постмадэрнісцкая цытатнасць, і драматургічны тэкст перыядычна стаецца не чым іншым, як магчымасцю залучыць чытача ў гульню разнастайных алузій, клішэ і сімулякраў.

Як свярджае вядомая беларуская літаратуразнаўца Е. А. Лявонава, галоўнай адзнакай постмадэрнісцкага стылю з'яўляецца “скіраванасць увагі пісьменніка на літаратурную спадчыну, мастацкія маніпуляцыі са створаным папярэднікамі” [1, с. 75]. У пошуку матываў і ідэй для такой маніпуляцыі беларускія аўтары ахвотна звяртаюцца ў сваіх тэатральных

экспериментах да класічных твораў. Многія сучасныя драматургі часу бачаць тут не столькі пераемнасць пакаленняў, колькі дадатковы матэрыял для вербальнай метамарфозы жанраў і стылістычных кодаў.

Але класіка і не патрабуе пастаяннага пацвярджэння сваёй значнасці – яна, як навуковая аксіёма, проста існуе і ўздзейнічае. Эксперимент немагчымы без традыцыі, і адным з найлепшых прыкладаў іх ўзаемадзеяння з’яўляецца працэс увасаблення ў драме “шматлікіх класічных рэмінісцэнцый шляхам “рымейкерства” (пераробкі ўжо існуючых літаратурных твораў)” [2, с. 150].

Так, беларускі драматург і літаратуразнаўца-медыявіст Сяргей Кавалёў (нар. 1963) вызначае сваю творчасць у гэтым рэчышчы як “герменеўтычную драматургію, якая спрабуе актуалізаваць у сучаснай тэатральнай культуры адметныя помнікі літаратурнай спадчыны, ажывіць забытыя сэнсы і значэнні” [3, с. 3]. Напрыклад, пад назвай “Звар’яцелы Альберт” (1991) С. Кавалёў увасобіў “ненapisаную п’есу” [2, с. 150] аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Яна Баршчэўскага (1794–1851) па матывах праязачнага зборніка “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях” (1844–1846).

У папулярнай п’есе “Стомлены д’ябал” (1997) С. Кавалёў у лепшых традацыях постмадэрнісцкай драматургіі выкарыстаў розныя элементы з твораў Фр. Аляхновіча, Я. Купалы і К. Марашэўскага: аўтар звёў у адзіны сюжэт амаль ужо анекдатычных беларусаў Яську і Паўлінку, Д’ябла і Бога, чыя прысутнасць толькі падразумяваецца. Такая імпліцытнасць нагадвае бекетаўскага Гадо і “ролю” Ісуса ў п’есе вядомага аўстрыйскага драматурга сярэдзіны XX стагоддзя Харальда Цузанека “Понцій Пілат”: аб персанажы ўвесь час ідзе гаворка, але сам ён ні разу не з’яўляецца на сцэне.

Сяргей Кавалёў лічыць, што “герменеўтычная драматургія вельмі патрэбная сучаснаму беларускаму тэатру, якому відавочна бракуе нацыянальнага рэпертуару XVI-XIX стст.” [3, с. 8]. Таму драматург звяртаецца ў патройным рымейку “Трышчан, або Блазны на пахаванні” (1993) да зместу старабеларускага рыцарскага рамана, які, у сваю чаргу, быў калісці створаны па матывах старажытнакельцкай сагі.

Аўтар змешвае трагічнае з камічным, травесцію з любоўнай меладрамай. Падобны прыём прымяніў за паўстагоддзя да яго Х. Цузанек у сваёй п’есе-алегорыі “Сусветны тэатр”, што яшчэ раз даказвае тэзіс аб больш познім з’яўленні постмадэрнісцкіх эксперыментальных тэндэнцый у беларускім тэатральным жыцці і паскораным іх засвойванні айчыннымі драматургамі. Трэба адзначыць таксама, што С. Кавалёў у гэтым творы іранічна адаптуе да сучаснага ўспрымання славуцы прыём “тэатр у тэатры”, які за мінулыя стагоддзі не згубіў свайго творчага патэнцыялу.

П'еса “Тарас на Парнасе” (2004) з'яўляецца вольным пераказам твора Канстанціна Вераніцына, што доўгі час лічыўся ананімным. П'еса яднае ў сабе іранічную цытацыю антычных твораў на міфалагічныя тэмы і шматлікія бурлескныя элементы, якія перш за ўсё праяўляюцца ў мове дзейючых асоб – багоў і герояў:

Венера (насмешліва). Цікава, дзе ён яго знайшоў? // Бахус. Мяркуючы па мордзе – у карчме. // Геркулес (накрыўджана). Ты на сваю морду зірні, Бахус [3, с. 159].

Акрамя міфалагічных цытат, у рымейку С. Кавалёва прысутнічаюць і тыповыя алюзіі да літаратуры савецкіх часоў, увасабленнем якой з'яўляецца Народны Паэт у *строгім сучасным гарнітуры з медалямі на штрыфлях* [3, с. 52]. Беларускі драматург падкрэслівае: “Герменеўтычная п'еса толькі адштурхоўваецца ад аднаго ці некалькіх літаратурных тэкстаў, яе аўтар поўнасьцю свабодны ў канструяванні новага мастацкага свету, дыялог адбываецца не толькі паміж героямі, але і паміж рознымі творамі, жанрамі, эпохамі” [3, с. 9].

Такім чынам, герменеўтычная п'еса яднае ў сабе ўсе прыкметы постмадэрнісцкага драматургічнага эксперыменту, але яе характарызуюць не толькі інтэртэкстуальнасць і полістылістыка. Яднаючы эксперымент і традыцыю, персанажы Сяргея Кавалёва звяртаюцца паўз дэкарацыі месца і часу найпрост да сучаснага глядача з пэўнай мэтай: паказаць, што прынцыпы гуманістычнага маральнага імператыва ніколькі не змяніліся за тысячы гадоў.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. *Лявонава Е. А.* Беларуская літаратура XX ст. і еўрапейскі літаратурны вопыт : дапам. для студэнтаў філал. фак. Мінск : БДУ, 2002. 130 с.

2. *Васючэнка П. В.* Сучасная беларуская драматургія : дапам. для настаўнікаў. Мінск : Маст. літ., 2000. 158 с.

3. *Кавалёў С.* Стомлены д'ябал : п'есы. Мінск : І. П. Логвінаў, 2004. 190 с.